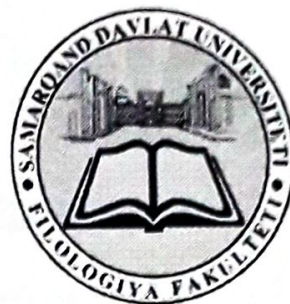

**ВАЗОРАТИ ТАЪЛИМИ ОЛӢ, ФАН
ВА ИНОВАТСИЯҲОИ
РЕСПУБЛИКАИ ЎЗБЕКИСТОН
ДОНИШҒОҲИ ДАВЛАТИИ
САМАРҚАНД БА НОМИ ШАРОФ
РАШИДОВ**

Ба рӯйхат гирифта шуд:

№ ДБ-60230100-3.09

«2» 10 соли 2024

“ТАСЛИК МЕНАМОЯМ”

Ректори ДДС

Р.И. Халмуродов

соли 2024

ДАСТУРИ ТАЪЛИМӢ

аз фанни

ТАСАВВУФ ВА АСОСҲОИ ПОЭТИКАИ МУМТОЗ

Соҳаи дониш:	200 000	- Соҳаи санъат ва фанҳои гуманитарӣ
Соҳаи таълим:	230 000	-Забонҳо
Равиши таълим:	60230100	-Филология ва омӯзиши забонҳо (забони тоҷикӣ)

Фан/Коди модул TF2605		Соли хониши 2026-2027	Семестр 6	ECTS-Кредитҳо 5	
Фан/ Намуди фан: Интихобӣ		Забони таълим Тоҷикӣ		Ҳаҷми соатҳои ҳафтаина дарс 6	
1	Номи фан	Машғулотҳои аудиторӣ (соат)		Таълими мустақил (соат)	Ҷамъи сарборӣ (соат)
	Тасаввуф ва асосҳои поэтикаи мумтоз	60		90	150

Мақсад фан (МФ)	
МФ1	I. МАЗМУНИ ФАН Мақсади таълими фанни “Тасаввуф ва асосҳои поэтикаи мумтоз” ба донишҷӯён омӯзонидани заминаҳои пайдоишу омилҳои интишор ва хусусиятҳои таълимоти тасаввуф, таъсири он ба адабиёти бадеӣ, баррасии раванди шаклбӣ ва давраҳои инкишофи адабиёти сӯфиёна, мазмуну мундариҷаи ғоявӣ, хусусиятҳои бадеию услубӣ ва арзиши мероси сӯфия аст.
	Мақсад ва вазифаҳои фанни тасаввуф ва асосҳои поэтикаи мумтоз аз шинос намудани донишҷӯён бо адабиёти илмӣ оиди таълимоти тасаввуф ва адабиёти сӯфиёна таснифшуда; оид ба чараҳои ташаккул, омилҳои инкишоф ва хусусиятҳои адабиёти тасаввуфӣ дар донишҷӯён тасаввур ва маълумот ҳосил кунонидан; шинос намудани донишҷӯён бо симоҳои намоёни адабиёти тасаввуфӣ ва асарҳои онҳо; дар донишҷӯён шакл додани малакаи таҳлили мустақилонаи осори адабиёти сӯфия; равона кардани арзишҳои ахлоқии осори адабиёти сӯфия ба камолоти маънавию ахлоқии толибилмон.

Мазмуни фан	
II. ҚИСМАТИ АСОСИИ НАЗАРӢ (машғулотҳои маърузавӣ) II.1. Ба таркиби фан мавзӯҳои мазкур дохил мешавад:	
Шакли машғулот: маъруза (М)	
M1	Мавзӯи баҳси фани “Тасаввуф ва асосҳои поэтикаи мумтоз” Адабиёти тасаввуфӣ ва мавқеи он дар таърихи адабиёти форсу тоҷик. Осори адабиёти сӯфия ва мазмуну мундариҷаи ғоявии он.

	Тадқиқи таълимоти тасаввуф ва адабиёти сӯфиёна дар шарқшиносии аврупоӣ. Дастовардҳои тасаввуфшиносони Эронӣ то ҳақ. Тадқиқи тасаввуф ва адабиёти сӯфиёна дар Ёзбекистон. Мушкилот ва истиқболи тадқиқи тасаввуф ва адабиёти сӯфия.
M2	Таълимоти тасаввуф ва заминаҳои пайдоиши инкишофи он. Унсурҳои зӯҳду зоҳидӣ Вазъияти таърихӣ ҳилофат дар аҳди Умавиён. Муҳолифати муҳаддисон ба дунявӣ шудани давлати исломӣ. Зӯҳду зоҳидӣ ҳамчун унсурҳои аввалини таълимоти тасаввуф. Аввалин зоҳидони маъруф: Иброҳими Адҳам, Фузайл ибни Аъз ва зиндагиномаи ғайолияти онҳо.
M3	Пайдоиши ирфон (мистика) дар тасаввуф Ба вучуд омадани ишқи илоҳӣ (ирфон) дар ғайолияти зоҳидии Робияи Адавияи Басрӣ дар Ироқ муноҷотҳои ошиқонаи Робияи Басрӣ. Ба унсурҳои асосии тасаввуф табдил ёфтани ирфон (ишқи илоҳӣ).
M4	Пайдоиши таълимоти пантеизм (вахдати вучуд) дар тасаввуф Ваҳдати вучуд чун унсурҳои фалсафии тасаввуф ва пайдоиши он дар ғайолияти Мансури Ҳаллоҷ дар асри X. Шиори «аналҳақ»-и Мансури Ҳаллоҷ ва моҳияти бузургии гуманистии он. Мазмуни фалсафии таълимоти ваҳдати вучуд.
M5	Тасаввуф ва ҷавонмардӣ Интишоори ойини гуманитарии ҷавонмардӣ (футувват) дар асрҳои IX-X ва мафкураи табақаҳои ҳунармандӣ инъикос намудани он. Омезиши футувват бо тариқаи тасаввуф дар ин асрҳо ба рукни тасаввуф табдил ёфтани футувват дар давраҳои минбаъда нақш ва аҳамияти ойини футувват дар ривочу вусъати характери гуманистӣ ва ахлоқии таълимоти тасаввуф.
M6	Тарикати маломат дар тасаввуф Дар айни болоравии шӯҳрати эътибори тасаввуф ба авомфиребӣ, дунёпарастӣ, риёкорӣ ва касби шӯҳрату маҳбубият дар байни мардум дода шудани бисёре аз шайхони тарикат ва муқобили ин иллатҳои онҳо чун ҳаракати ислохоталабӣ Зӯҳур қардани тариқаи маломат дар дохили тасаввуф. Таълимоти маломат-нуқтаи олитаринии тасаввуф. Маломат ва футувват. Тарикати нақшбандия чун меросбарӣ тариқат маломат. Сафои ботин ва ихлос дар амал «чун асосан таълимоти маломат. Дар заминаи таълимоти маломат ба вучуд омадани ойинҳои ботинпарастонаи қаландарӣ ва риндӣ.
M7	Пайдошавии адабиёти тасаввуфӣ Маҷлисҳои ваъзи сӯфиён ва қорбасти шеър дар онҳо. Самоъи сӯфиён ва шеър. Қорбасти шеърҳои фольклорӣ дар маҷлисҳои ваъз ва самоъи сӯфиён. Аввалин шеърҳои сӯфиёна. Мазмуну мундариҷа, хусусиятҳои жанрӣ ва бадеии услуби онҳо. Омилҳои инкишофи

	шеърӣ сӯфиёна дар адабиёти мумтози форсу тоҷик. Ифодаи афкори Тасаввуфӣ дар лирикаи мумтоз.
M8	Аввалин шоирони мутасаввиф Ташаккули чараёни адабии сӯфия ва саромадони он. Тарҷимаи холи Бобо Кӯҳӣ Шерозӣ: Дар чавонӣ касби муҳаддисиро интиҳоб кардан ва сайру сафарҳои бисёр кардани ӯ. Ба тасаввуф рӯй овардани Бобо Кӯҳӣ ва ба дараҷаи шайхӣ расидани ӯ. Девони ғазалиёти Бобо Кӯҳӣ ва ифодаи ҷаҳонбинӣ ва афкори сӯфиёнаи шоир дар он. Бобо Тоҳирӣ Урён ва мачмӯаи дубайтиҳои ӯ. Ифодаи ғояҳои Тасаввуфӣ дар дубайтиҳои шоир. Системаи образҳо ва забону услуби дубайтиҳои Бобо Тоҳир. Оҳангҳои маҳзунона ва шиквоию эътирозии дубайтиҳои шоир.
M9	Ҳаёт ва фаолияти Абдуллоҳи Ансорӣ Хоча Абдуллоҳи Ансорӣ Ҳиравӣ (1006-1088) ва мақоми ӯ дар тасаввуф ва адабиёти мумтози форсӣ-тоҷикӣ. Тарҷумаи холи Абдуллоҳи Ансорӣ. Роҳи ба худ хосси Ансорӣ ба тасаввуф. Фаъолият ва шӯҳрати ӯ дар тариқат осори сӯфиёна ва адабии Ансорӣ. Рисолаҳои тасаввуфии ӯ.
M10	Санӣи Ғазнавӣ ва маснавиҳои ирфонӣ ӯ Тарҷумаи холи Санӣ. Роҳи ӯ ба тариқат: мадҳасароӣ ва хидмати дарборӣ султонро тарк карда, ба тасаввур рӯ овардани ӯ. Ривояти манбаъҳо дар ин бора. Бахшҳо дар хусуси тааллуқи Санӣ ба тасаввуф. Осори Санӣ. Маснавиҳои хурду бузурги сӯфиёнаи шоир ва дараҷаи омӯхта шудани онҳо. Маснавии «Сайр-ул-ибод» ва инъикоси бадени роҳи солиқи тариқат ба сӯи кишвари хушбахтӣ дар он ба жанри Сафарномаи ҳаёт тааллуқ доштани маснавӣ шабоҳат ва умумияти он бо «Мазҳакаи илоҳӣ»-и Данте.
M11	Мазмун ва мундариҷаи ашъори ирфонӣ-тасаввуфии Санӣ «Ҳадиқат ул-ҳақиқат»-и калонтарин ва муҳимтарин асари сӯфиёнаи Санӣ. Сохтмон ва мавзӯву мундариҷаи он. «Ҳадиқа» чун асари барҷастаи илоҳӣ-фалсафӣ. Услуби адабии ин асар. Таъсири бузурги он ба маснавиҳои сӯфиёнаи шоирони минбаъда.
M12	Шайх Фаридуддини Атторӣ Нишопурӣ ва мероси ирфонӣ-тасаввуфии ӯ Зиндагиномаи Аттор. Мероси бузурги адабии Аттор ва бахшҳои пиромони тааллуқи баъзе асарҳо ба қалами ӯ дараҷаи омӯзиш ва нашри асарҳои Аттор. Маснавиҳои тасаввуфии Аттор. Маснавиҳои Аттор. Маснавии «Илоҳинома» ва мазмуну мундариҷаи он. Мазмуни ғоявӣ ва хусусиятҳои сохторӣ бадени маснавиҳои «Булбулинома» ва «Мааниқ ут-тайр»-и Аттор. Таҷассуми сайри сулуқи тасавуфӣ дар ин маснавиҳо.
M13	Маснавии «Илоҳинома» ва «Мушибатнома»-и Аттор ва мундариҷаи онҳо

	“Илоҳинома” қуллаи баланди осори Аттор. Сохт ва таркиби маснавии “Илоҳинома”. Мавзӯ ва мундариҷаи маснвии “Илоҳинома”. Мақсад ва ғояи маснавӣ. “Мусибатнома”-и Аттор ва арзиши ғоявии он.
M14	Мазмун ва мундариҷаи “Футувватнома”-и Аттор “Футувватнома”-и Аттор ва арзиши ахлоқии он. Девони ашъори лирики Аттор. Силсилаи ғазалҳои қаландарӣ дар девони Аттор ва ифодаи ғояҳои озодию бетааллуқӣ дар онҳо. Маҳорати эҷодкорӣ шоир хангоми офаридани образҳои нав. Корбасти санъатҳои бадеӣ ва масолеи авзони ғазалҳои Аттор
M15	Ҷалолиддини Румӣ ва мероси ирфонӣ-тасаввуфӣ Эҷодиёти Мавлавӣ қуллаи адабиёти Тасаввуфӣ. Мақоми Мавлавӣ дар адабиёти мумтози форсӣ-тоҷик. Зиндагиномаи Мавлавӣ. Давраи бачагӣ ва тарбияи ӯ дар Самарқанд. Ҳичрати ӯ ҳамроҳи падарӣ модар ва хонаводааш ба кишвари Румӣ дар арафаи истилоҳи муғул. Давраи камолот, фаъолияти илмӣ-мударрисӣ ва ирфонӣ Мавлавӣ дар шаҳри Куния Рум қиссаи Мавлавӣ ва Шамси Табрезӣ. Мероси адабии Мавлавӣ: Девони ғазалиёт машҳур ба «Девони кабир» ё «Девони Шамс». «Маснавии маънавӣ».
M16	«Девони кабир»-и Мавлавӣ ва ҷанбаҳои ирфонӣ-тасаввуфӣ он Ишқи илоҳӣ ва таҷассуми бадеии он дар «Девони кабир». Мазмуну мундариҷаи бой ва ранго ранги «Девони кабир». Шӯрангезии ифодаи эҳсосу андешаҳо дар ғазалиёти Мавлавӣ. Иқтидори инсонӣ ва бе банду бастии қаҳрамони лирики ӯ. Забон ва усули ғазалсароии Мавлавӣ. Муносибати озод ва бе қайдонаи ӯ ва суннату қоидаҳои ғазалсарой. Тозагӣ ва халқияти образҳои ғазалиёти ӯ.
M17	Силсилаи Нақшбандияи тасаввуф ва расму оинҳои он Силсилаи Нақшбандияи тасаввуф. Саромадони тариқати нақшбандӣ. Арзиши иҷтимоии оини нақшбандӣ. Интишори тариқати Нақшбандия дар Мовароуннаҳр. Инъикоси ғояҳои таълимоти нақшбандия дар адабиёти бадеӣ. Намояндагони таълимоти нақшбандӣ.
M18	Абдуҳолиқи Ғиждувонӣ ва пайдоиши тариқати нақшбандия Пайдоиши тариқати нақшбандия ва омилҳои шаклгирии он. Абдуҳолиқи Ғиждувонӣ ва фаъолияти тасаввуфӣ ӯ. Шоир ва ғояҳои Абдуҳолиқи Ғиждувонӣ. Таъсири ғояҳои Абдуҳолиқи Ғиждувонӣ дар адабиёти мумтози форсу тоҷик.
M19	Баҳоваддини Нақшбанд ва мавқеи ӯ дар ташаккули тариқати нақшбандия Нақшбандия ва омилҳои шаклгирии таъиломти мазкур. Баҳоваддини Нақшбанд ва фаъолияти тасаввуфӣ ӯ. Шоир ва ғояҳои

	Баҳоваддини Накшбанд. Таъсири гояҳои Баҳоваддини Накшбанд дар адабиёти мумтози форсу тоҷик. Мазмуну моҳияти “Дил ба ёру даст ба қор”.
M20	Абдурахмони Қомӣ ва осори тасаввуфӣ ӯ Абдурахмони Қомӣ намояндаи бузурги адабиёти сӯфия. Мазмун ва мундариҷаи маснавҳои Қомӣ. “Силсилат-уз-заҳаб” қуллай баланди эҷодиёти Қомӣ. “Саломон ва Абсол” достони рамзӣ-тасаввуфӣ. Сохт ва таркиби тазкираи “Нафохот-ул-унс”.
III Таъсия ва нишондодҳои онди машғулоти амалӣ: амалӣ (А) Мавзӯҳои машғулоти амалӣ аз рӯи фанни мазкур дар қарори зайл аст:	
A1	Мақомҳои тариқати тасаввуф ва шарҳи онҳо
A2	Аввалин зоҳидон ва рӯзгори зоҳидонаи онҳо
A3	Боязиди Бастомӣ ва ғайриқадри сӯфиянаи ӯ
A4	Тариқати қаландарӣ ва оғии риндӣ
A5	Робияи Адвия ва шарҳи рӯзгори ӯ дар тазкираҳои сӯфияна
A6	Моҳияти гуманистии таълимоти Мансури Ҳаллоҷ
A7	Забон ва услуби дубайтиҳои Бобо Тоҳир.
A8	Таҳлили ашъори сӯфиянаи Абӯсаиди Абулхайр
A9	Рисолаҳо ва малфӯзоту пандномаҳои Ансорӣ
A10	Маснавии «Ҳадиқат ул-ҳақиқат» қалонтарин ва муҳимтарин асари сӯфиянаи Саной
A11	“Мантик-ут-тайр”-и Фаридаддуни Атторм ва таҷассуми сайри сулуқи тасаввуфӣ дар он
A12	“Тазкират-ул-авлиё”-и Атторм ва шарҳи аҳволи сӯфиян дар он
A13	Маснавҳои ғайритасаввуфии Атторм (“Ҳайётнома” ва “Хусравнома”)
A14	Сохту таркиб ва мавзӯву мундариҷаи «Маснавии маънавӣ»-и Қалолиддини Румӣ
A15	Танкиди сӯфиян ва зоҳиду воизон дар ғазалиёти Ҳофизи Шерозӣ
A16	Абдуҳолиқи Ғиждувонӣ ва таълимоти нақшбандия
A17	“Нафохот-ал-унс”-и Қомӣ ва шарҳи аҳволи сӯфиян дар он

IV Таълими мустақилона ва қорҳои мустақилона

Аз рӯи фанни “Тасаввуф ва асосҳои поэтикаи мумтоз” мавзӯҳои зерин пешниҳод қарда мешавад:

№	Мавзӯҳои қори мустақилона
1.	Иброҳими Адҳам ва ғайриқадри зоҳидонаи ӯ
2.	Зунони Мисрӣ ва ғайриқадри зоҳидонаи ӯ
3.	Қунайди Бағдодӣ ва ғайриқадри сӯфиянаи ӯ
4.	Саҷъ дар насури бадии Абдуллоҳи Ансорӣ

5.	Девони ашъори Фаридаддуни Аттор ва таҳлили хусусиятҳои ирфонии он
6.	Аҳмади Чомӣ ва ғаъолияти адабӣ-тасаввуфӣ ӯ
7.	Тарғиби ғояҳои ҷавонмардӣ дар эҷодиёти Саъдии Шерозӣ
8.	Тарғиби ғояҳои ирфонӣ-тасаввуфӣ дар ҳикояҳои “Маснавии Маънавӣ”-и Румӣ
9.	Қаландария ва монандию фарқияти он аз маломатия
10.	Самоъи сӯфиён ва шеър
11.	Талқини ғояҳои маломатия дар ғазалҳои риндонаи Ҳофиз
12.	Ҳоҷа Аҳрори Валӣ ва таълимоти нақшбандия
13.	Шоирони Мовароуннаҳри асрҳои XV-XVII ва таълимоти нақшбандия.
14.	Инсонӣ комил чун идеали тасаввуф ва адабиёт.
15.	Ғояҳои ирфонӣ-тасаввуфӣ дар ашъори Сайиди Насафӣ
16.	Ақидаҳои фалсафӣ ва ирфонӣ-тасаввуфӣи Бедил
17.	Назаре ба ғаъолияти тасаввуфшиносони тоҷики қарни XXI

Мавзӯҳои таълими мустақилона аз рӯи фанни “Тасаввуф ва асосҳои поэтикаи мумтоз” барои боз ҳам чуқур ва дар шакли индивидуалӣ аз бар кардани ашъори шоирони мутасаввиф хизмат мекунад. Донишҷӯ дар ҷараёни иҷрои қорҳои мустақилона доир ба мавзӯҳои Иброҳими Адҳам ва ғаъолияти зоҳидонаи ӯ, Зунуни Мисрӣ ва ғаъолияти зоҳидонаи ӯ, Ҷунайдӣ Бағдодӣ ва ғаъолияти сӯфиёнаи ӯ, девони ашъори Фаридаддуни Аттор ва таҳлили хусусиятҳои ирфонии он, тарғиби ғояҳои ҷавонмардӣ дар эҷодиёти Саъдии Шерозӣ, тарғиби ғояҳои ирфонӣ-тасаввуфӣ дар ҳикояҳои “Маснавии Маънавӣ”-и Румӣ, қаландария ва монандию фарқияти он аз маломатия, талқини ғояҳои маломатия дар ғазалҳои риндонаи Ҳофиз, Ҳоҷа Аҳрори Валӣ ва таълимоти нақшбандия, шоирони Мовароуннаҳри асрҳои XV-XVII ва таълимоти нақшбандия ва амсоли ин гуна мавзӯҳо аз наздик ошно мегардад.

3.	V. Натиҷаҳои омӯзонидани фан (компетентсияҳои ташаккулёбанда) Донишҷӯ дар натиҷаи азхудкунии фан: - хусусиятҳои маъновӣ ва илмиву адабии истилоҳи тасаввуфро омӯхтан вашиносӣ бо адабиёти илмӣ оиди таълимоти тасаввуф ва адабиёти сӯфиёна таснифшуда, оид ба ҷараёни ташаккул, омилҳои

	инкишоф ва хусусиятҳои адабиёти тасаввуфӣ тасаввур ва маълумот ҳосил кардан, инчунин бо симоҳои намоёни адабиёти тасаввуфӣ ва асарҳои онҳо ба <i>тасаввурот ва дониш соҳиб бошад</i>; - дарк намудани ғояҳои ирфонии дoston, касса, ғазал, рубой ва дигар жанрҳои адабиёти бадеӣ, бо омӯзиши фаъолияти мутасаввиғони бузург ва асарҳои машҳури онҳо аз дунёи тасаввуф бохабар гаштан, шакл додани малакаи таҳлили мустақилонаи осори адабиёти сӯфия, инчунин равона кардани арзишҳои ахлоқии осори адабиёти сӯфия ба камолоти маънавию ахлоқии толибилмон ва дар бораи адабиёти тасаввуфӣ ва усулҳои омӯзиши он тасаввур ҳосил намоянд ва ба <i>маҳорати аз онҳо истифода намудан соҳиб бошад</i>; – оиди қонуниятҳои инкишоф ва хусусиятҳои давраҳои ҷудогонаи тараққиёти адабиёти тасаввуфӣ соҳиби дониши кофӣ гарданд, ҷараёнҳои асосии инкишофи адабиёти тасаввуғиро донанд, бо тадқиқоти илмӣ дар бораи адабиёти тасаввуфӣ анҷом ёфта комилан ошноӣ дошта ва дар фаъолияти касбӣ аз онҳо самаранок истифода намоянд, дар бораи тадқиқи қиёсии осори адабӣ малака ҳосил намоянд, дар бораи ҳаёт ва фаъолияти симоҳои намоёни адабиёти тасаввуфӣ маълумоти кофӣ ҳосил намуда ва аз онҳо баҳра бардошта тавонанд ва ба <i>малакаи муайян соҳиб бошад</i>; - мавқеи адабиёти назариро дар инкишофи тафаккури миллӣ ва маънавию фарҳангӣ муайян намуда, онро дар мисоли асарҳои арӯзии, ки аз ҷониби башарият эътироф шудааст, <i>фаҳмонидан</i>.
4.	VI. Методҳо ва технологияҳои таълим: • маърузаҳо • кейс-стадиҳои интерфаъл; • семинар (мантиқан фикр кардан, саволу ҷавоби тезкор); • машғулотӣ амалӣ; • бо гурӯҳҳо кор кардан; • тақдирот намудан; • лоиҳаҳои индивидуалӣ; • ассисментҳо; • лоиҳаҳо барои ҷимоя кардан ва бо ҷамоа кор кардан.
5.	VII. Талабот барои гирифтани кредитҳо: Аз бар намудани мафҳумҳои назарӣ ва амалии фан, дуруст баррасӣ намудани натиҷаҳои таҳлил, иҷро намудани супориш ва вазифаҳо дар шаклҳои назорати марравӣ, таълими мустақилона ва мушоҳидаҳои мустақилона доир ба ҷараёни омӯзиш, аз рӯи назорати ниҳой супоридани кори хаттӣ.

VIII. Адабиёти асосӣ

1. Ҳазраткулов М. Тасаввуф. – Душанбе: Адиб, 1992. – 185 с.

2. Худой Шарифзода, Мисбохиддини Нарзикул. Таърихи адабиёти тоҷик. (Аз аҳди қадим то оғози асри XIII). – Душанбе: ТоРус, 2017. – 416 с.
3. Комилов Н. Тасаввуф. – Тошкент, 2009. 345 б.
4. С.Саъдиев. Нақшбандия ва таъсири он ба адабиёт. – Самарканд, 2001. – 67 с.
5. Ходизода Р. Тасаввуф дар адабиёти форсу тоҷик. – Душанбе: Адиб, 1999. – 210 с.

Адабиёти иловагӣ

6. Адабиёти форсу тоҷик дар асрҳои XII-XIV. Қисми I. – Душанбе, 1976.
7. Баракаев Х. Тасаввуф ва Хожа Аҳрори Валӣ. – Самарканд: Сӯғдиён, 1997. – 142 с.
8. Бертельс Е.Э. Суфизм и суфийская литература. – М.: Наука, 1965. – 340 с.
9. Зарринқуб А. Арзиши мероси сӯфия. – Техрон, 1344 х.
10. Зарринқуб А. Чустуҷӯ дар тасаввуфи Эрон. – Душанбе, 1992. – 543 с.
11. Забеҳулло Сафо. Таърихи адабиёти Эрон. Ҷ. 2. – Техрон, 1373 х.
12. Иззат Султон. Нақшбанд абадиёти. – Т.: 1996.
13. Комилов Н. Тасаввуф ёки комил инсон ахлоқи. – Кит.1, Тошкент: Ёзувчи, 1996. – 271 с.
14. Комилов Н. Хизр чашмаси. – Тошкент: Маънавият, 2005. – 318 с.
15. Кароматов Ҳ. Қуръон ва ўзбек адабиёти. – Т.: Фан, 1993.
16. Қуронбеков А. Ҳофиз ғазалиётида маънолар силсиласи. – Тошкент: Фан, 1994. – 207 б.
17. Қуронбеков А. “Маснавӣи маънавӣ” да тасаввуф тимсоллари. – Тошкент, 2011. – 216 б.
18. Қосим Ғанӣ. Бахс дар осор ва афкор ва аҳволи Ҳофиз. Ҷ.2., Қисмати аввал. – Техрон, 1332.
19. Қурбон Восеъ. Ойини риндӣ ё маслаки Ҳофиз. – Душанбе: Ирфон, 1991.
20. Муҳаммадходжаев А. Гнеселогия суфизма. – Душанбе: Дониш, 1990. – 113
21. Мухторов З. Лексикаи ирфонии ғазалиёти Саной. – Душанбе: Хумо, 2001. – 128 с.
22. Олимов К. Ҷаҳонбинии Абдуллоҳи Ансорӣ. – Душанбе, 1988.
23. Олим С. Нақшбанд ва Навоӣ. – Т.: Ўқитувчи, 1996.
24. С. Ҳасанов. Бобурнинг “Рисолаи аруз” асари. – Т.: 1986.
25. Сайид Ҷаъфари Саҷҷодӣ. Фарҳанги истилоҳот ва таъбироти урафо. – Техрон, 1383. – 814 с.
26. Саид Нафисӣ. Сарчашмаҳои тасаввуф дар Эрон. – Техрон, 1343.
27. Ўринбоев Б. Суфизм атамалари лугати. – Самарканд. – 1998. – 128 с.
28. Фаридуддини Аттор. Таъкират-ул-авлиё. – Бомбай, 1313 х.
29. Фитрат. Аҳмад Яссавӣ, Яссавӣ мактаби шоирлари тўғрисида текширишлар, Машраб. / Танланган асарлар. 2-жилд. – Т.: Маънавият,

2000.

30. Хожа Аҳмад Яссавий. Девони хикмат. Т.: 1992.
31. Ҳазраткулов М.Ишқи ирфонӣ дар шеър.// Садои Шарк, 1986,8.- 105-116
32. Ҳаким Саной. Осори мунтахаб.- Душанбе: Адиб, 1993.
33. Ҳаққул И. Тасаввуф ва шеърӣят. – Т.: Ғафур Ғулом номидаги Нашриёт-матбаа бирлашмаси, 1992.
34. Ҳаққул И. Тасаввуф сабоқлари. - Бухоро: 2004.
35. Ҷалолӣддин Румӣ. Маснавий маънавий. 1-6 китоб. Т.: 1999–2005.

Манбаъҳои ахборӣ:

36. www.ZiyoNet.uz
37. www.wekopedia.tj
38. bse39.medtour.info »podrobno/tadzhikskiy_yazyk...
39. ziyonet.uz/ru/people
40. omuzgor.myl.ru/load...tochiki/adabijoti_tochik...pdf...

7	Дастури фан 24 августи соли 2024 таҳти баённомаи рақами 1 дар шӯрои таълимӣ-услубии Донишгоҳи давлатии Самарқанд ба номи Ш.Рашидов маъқул карда шудааст.
8	Масъулони ба фан/модул: С.Саъдиев – доктори фанҳои филология, профессори кафедраи филологияи тоҷик ва забонҳои шарқи хориҷаи ДДС
9	Мукаризон: А.Шерназаров – доктори фалсафа доир ба фанҳои филология (PhD), дотсенти кафедраи филологияи тоҷик ва забонҳои шарқи хориҷаи ДДС (доҳила) Н.Қаюмов - доктори фалсафа оид ба фанҳои филология (PhD), дотсенти донишгоҳи педагогии Ёзбекистон-Финландия. tel: (91) 314 46 18)

Гуруҳи кории барои таҳияву танзими дастурҳои таълимӣ ва супоришоти корҳои мустақилона дар асоси фармони маъмурияти донишгоҳ аз санаи 16 августи соли 2024 қарори №301-й:

Раис:

проф. А.Носиров

Мудири кафедра:

дотс. С.Хуҷакулов

Декани факултет:

проф. Ж.Элтазаров

Проректори 1-уми корҳои

таълимии ДДС ба номи Ш.Рашидов:

проф. А.А.Солеев

**Шароф Рашидов номидаги Самарқанд давлат университети тожик
филологияси ва хорижий шарқ тиллари кафедраси доценти
Х.Мирзоевнинг «Тасаввуф адабиёти» фанидан тузилган фан дастурига
ТАҚРИЗ**

Ушбу фан дастури бакалавриатура таълим йўналиши талабалари учун мулжалланган бўлиб, давлат таълим стандарти ва Ўзбекистон Республикаси олим таълим, фан ва инноватсиялар вазирлиги меъёрий ҳужжатлари талаби асосида тузилган. Таълим дастури уч қисмга: кириш, асосий қисм, ўқув ва илмий адабиётлар рўйхатига бўлинади.

Фан дастурининг кириш қисмида ўқитиладиган фаннинг аҳамияти, унинг олдига қўйилган мақсади ва вазифалари, шунингдек ўргатиш усуллари аниқ кўрсатиб берилган.

Фан дастурида тасаввуф адабий оқимининг вужудга келиши, Исломий Шарқ мамлакатлари аҳолиси ўртасида тез тарқалиб кетиши, бадий адабиётга таъсири ва бадий ижоднинг махсус йўналишига айланиши масалалари ўрин олган. Фан дастури муаллифлари тасаввуф адабиётининг ўзига хос хусусиятлари, сўфий шоир ва ёзувчилар ҳаёти ва ижодини ўргатишган. Улар асарларида сўфиёна ғояларнинг ифодаланишига алоҳида эътибор қаратган.

Фан дастурида тасаввуф адабиётида алоҳида ўрин тутган Абдулмажид Санойининг «Ҳадиқат ул-ҳақиқат», Мавлоно Жалолиддин Румийнинг «Маснавийи маънавий», Абдурахмон Жомийнинг «Субҳат-ул-аброр» ва шунга ўхшаш асарларнинг ўргатилиши режалаштирилган бўлиб, таълим дастури муаллифлари ушбу асарларнинг ахлоқий аҳамиятига эътибор қаратганлар. Шунингдек тасаввуфнинг пайдо бўлиши ва тараққиёт босқичлари, тасаввуфнинг фалсафий-ирфоний таълимот эканлиги ва унинг исломдан фарқ қиладиган уч бидъат унсури, тасаввуфнинг Марказий Осиёда ёйилиши тарихи, илк мутасаввиф шоирлар ва улар ижодиётининг хусусиятлари, Нақшбандия таълимоти ва йирик мутасаввиф адиблар ижодиёти, сўфиёна шеъриятнинг асосий хусусиятлари, мумтоз ғазалларнинг рамзий-ирфоний талқини, тасаввуф шеъриятининг образлар системаси ва атамалари, тасаввуф таълимотининг маънавий-ахлоқий йўналиши ва унинг комил инсонни тарбиялашдаги ўрни каби мавзулар ўрганилиши назарда тутилган.

Хулоса қилганда, муаллиф Х.Мирзоев томонидан тузилган «Тасаввуф адабиёти» фан дастурини амалга тадбиқ этиш мақсадга мувофиқ.

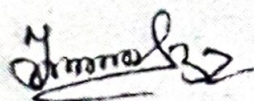
А.Шерназаров, Шароф Рашидов
номидаги Самарқанд давлат университети
тожик филологияси ва хорижий Шарқ
тиллари кафедраси доценти, филология
фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Шароф Рашидов номидаги Самарканд давлат университети тожик
филологияси ва хорижий шарқ тиллари кафедраси доценти
Х.Мирзоевнинг «Тасаввуф адабиёти» фанидан тузилган фан дастурига
ТАҚРИЗ

Мазкур фан дастури бакалавр таълим йўналиши талабалари учун
мўлжалланган бўлиб, давлат таълим стандартларига мос ва Ўзбекистон
Республикаси олий таълим, фан ва инноватсиялар вазирлиги меъёрий
хужжатларига асосланган ҳолда нашрга тайёрланган. Ўқув дастури асосий
мутахассислиги тожик тили ва адабиёти ўқитувчиси бўладиган олий ўқув
юрти талабалари учун мўлжалланган. Дастур анъанавий шаклда бўлиб, уч
қисмдан иборат: кириш, асосий қисм, дарелик ва ўқув қўлланмалар рўйхати.

Кириш қисмида тасаввуф адабиёти фанининг мақсад ва вазифалари
тўғри ва аниқ ифодасини топган. Асосий қисмда қадимги шарқ сўфийлари,
жумладан, Ҳасан Басрий, Боязид Бастомий, Иброҳим Адҳам, Робия Адвия,
Мансур Ҳаллоҷ заргузафтлари, ҳаётдан ибратли ҳикоялар, улар илғари
сурган сўфиёна гоёлар талабаларга ўргатилади. Шунингдек, Форс-тожик
тасаввуф адабиёти намояндалари Абусанд Абулхайр, Бобо Тоҳир Урён,
Хожа Абдуллоҳ Ансорий, Санойи Ғазнавий, Фаридаддун Аттор,
Жалолиддин Румий, Абдурахмон Жомий сингари таниқли адибларнинг
ҳаёт ва ижодига алоҳида эътибор берилган. Шунингдек, дастурда мустақил
ишлашга ҳам катта эътибор қаратилган. Талабалар индивидуал тарзда баъзи
мавзуларни ўрганади.

Умуман олганда, дотсент Х.Мирзоевнинг «Тасаввуф адабиёти»
фанидан тузилган фан дастури барча талабларга жавоб беради ва уни амалга
жорий этиш мақсадга мувофиқдир.

Қаюмов Нодир Найимович
Ўзбекистон-Финландия педагогика институти
Бошланғич таълим ва гуманитар фанлар
факултети "Бошланғич таълим методикаси"
кафедраси катта ўқитувчиси, филология
фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Х.Мирзоев
NING IMZOSINI
TASDIQLAYMAN
O'ZBEKISTON - FINLANDIYA
PEDAGOGIKA INSTITUTI
XODIMLAR BO'LIMI BOSHLAGI

